

ACC. N.R. M. 7332:1-12.

Landskap: Småland Upptecknat av: Tivgal Johansson
Härad: Östbo Adress: Bygget, Gjätkva, Vänersås
Socken: Fytele Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fattigvård i Fytele socken under
1800-talet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7332

Landskap: *Småland* Upptecknat av *Fingal Johansson*
Härad: *Östbo* Adress *Bygget, Gjöakra Värmland*
Socken: *Fryele* Berättat av:
Uppteckningsår: *1941* Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Om fattigvård i Fryele socken
under 1800-talet.*

*Uppgifterna är i dels hämtade
ur "Protocoll och Utbetalnings-
bok för Fryele församlings
fattigvård, (påbörjad år 1851)*

*"Protocollsbok som kommunal-
styrelsen i Fryele påbörjar 1863."
(i Fryele kommunalarkiv)*

*samt muntliga berättelser
av bl.a. meddelarens fader
hannans ägaren August Johansson
i Bygget, Fryele, född därstädes år 1849.*

Skriv endast på denna sida!

Fryele moderförsamling i
Fryele konsist. pastorat med annex-
an Hagshult räknas till andra
kl. andra avdelningen, är belägen
i Ästbo härad av Jönköpings län.
Hela ytimrådet (i Fryele) uppgår
till 1108 kv.-mil, varav ej mer än
0.040 kv.-mil vatten. Huvudentalet
är 23 förmedlade mantal. Folkmängd
omkr. 1000 personer, men var i
Löjans på 1870-talet 1,449 personer.
Fryele socken är en skogsbygd, med
mycket kuperad mark. Här och
där i skogarna finnes förr i
tiden backstugor, ännu år 1883
funnes inom Fryelle socken över
60-tal backstugor. I dessa bodde
fattiga människor som helt

eller delvis åtnjötta fattigunderstö-
(fattijälp) Fattighjonen var
s. a. s. indelade i "klasser" em.
vad man kan finna av de
folianten ur kommunalarkivet
som stått till meddelarens för-
fogande. Ett första klassens fattig-
hjon hade i understöds år 1883,
10 kbf. havre, 3 kbf. korn, 3 kbf. råg och
4 kronor i pengar per år.
I andra klassen bestod 8 kbf. havre
2 kbf. korn, 2 kbf. råg och 2 kronor i
pengar. I tredje klassen 6 kbf. havre
1,05 kbf. korn, 1,05 kbf. råg samt 1 kr.
i pengar. På denna "fattistat" skulle
hjonen leva av i ett helt år, ej
underligt att de gick omkring
i byarna och lågde, bröd, fläsk,

Kött all lin m. m. År 1884 voro
understötagarnas antal i 1:a klass
= 12 st. i 2: klass = 17 st och i 3:de klass
= 9 st. På 1850-talet var fattig-
understöden ännu knappare
tilltagna, vilket framgår av
ett protokoll från den 21-11. 1851
vid fattigvårdsstyrelsens samman-
träde. Utgifterna under tiden
1 maj - 21 Nov. sagda är uppgjorda
till blott 45 kr. 44 skilling som
använts sålunda: Vid utdelning
d. 1 juni 12 kr. 28 skilling. Till barn-
uppfostran åt Johanna på Träden
20 kr. Till Johanna på Lundsbo
till krusdrickning åren 1850-51
8 kr. (var troligen billigt att vistas
vid hälsobrunn på den tiden, ann.

av meddelaren) Nils Drott hade fått
2 kr. För 1 kr. salt hade man köpt
till fattighuset, (fattistovann)
och till Iven på lloen som av-
lidit hade man köpt en likkista
för 1 kr. och gravöppningen kostade
endast 32 skilling, så det var billigt
att både leva och dö på den tiden.
Vid ramm anträde den 12 April 1852
Johanna Anderssons från Stubba-
lyckan tvänne minderåriga barn
en gosse och en flicka vilka
voro utakordade på socknen
åton sin deras styvmor som var
enka, att försörja mot en ersätt-
ning av 32 riksdaler. Fattighärd-
styrelsen ålade henne att icke
allena försörja barnen med kläder

föda och husbergring utan att
även flitigt hålla dem till skat-
gång att de på undervisning i
sin bristendoms stycke jämte
andra yrken som deras stånd egnas.
Vid samma tillfälle hade
Carl Johannesson i Brunnsgården
anmält att han var så utblott-
ad att han icke kunde försörja
sina små minderåriga barn.
Styrelsen tog detta i övervägande
och beviljade nämnde barn för
tillfället 6 kappar havre och
3 kappar korn. (1 kappe = 5 liter 1 deci-
liter 5.3 centiliter) Men trots det knapp
tilltagna understödet växte barnen
upp till livskraftiga människor.
Ett av dessa barn Carolina

Carlsdotter är ofta omnämnd i
fältvärdar- och kommunalprotoko-
llen på 1860-70-talet.

Pigan Carolina Carlsdotter tog sin
nämningen före att ehuru ogift
skaffa sin barn vilka Fryele
kommun fick försörja. Det heter
i ett protokoll av den 5-2-1866 att
drängen Johan Pettersson var dömd
för lägersmål med pigan Carolina
Svensdotter (tillnamnet trosigen fel-
skrivit i protokollet) Den 29 juli
1866 hade hon anmält att hon
med sitt oäkta barn var i svåraste
omständigheter och saknade livs-
medel för sin och sitt barn, och
hon beviljades 2 kbf. havre och 1 kbf.
pom. Men trots sin svåra be-

Lägenhet repade kvinnan snart
med reste bort till någon stad,
kom åter till Fryele, födde ett barn,
så rynde hon från sina må
jälplösa barn som socknen fick
taga hand om och så kom hon
åter till Fryele med ett barnigen.
Så höll hon på att föda oäkta
barn, efter vad meddelaren kunnat
finna av stämmoprotokollen
hade hon 4 oäkta barn. Till sist
tröt väl tålamodet hos de styrande
i socknen mot synderskan ty. det
heter den 10 April 1870 "Angående
Carolina Carlsdotter beslöts att då
hon i flera arseenden gjort sig
förtjänt av fuchthusstraff enl.
församlingens förmenande hon

Till sådant bör befordras, och
att hon tillsviðare kommer i åt-
rjuktande av full fattigförsörj-
ning. Meddelaren har tillprägnat
häradssdomare Signell i Fryele huru-
vida detta straff blev tillämpat
men han upplyste att så ej var
fallet. Klara Hansdotter hette en
annan kvinna som var Fryele socken
till mycket besvär. Hon bodde i en liten
backstuga ett stycke från Fryele kyrka.
Hon var en lömbrögerska och i
hennes stuga föddes ett gladare liv
på söndagseftermiddagarna.
Då stannade, en hel del män som
varit vid kyrkan, hos henne för
att dricka brännvin och spela kort.
Då argelverket till Fryele kyrka

byggdes hålla orgelbyggarne och
till hos henne och frukten blev
en oäkta gosse. Kvinnan blev van-
sinnig och den 11-4. 1858 utbjöds
gossen "genom angtrepenalaktion"
till den minsttjudande. Utrop skedde
för 5 riksdaler riksmünt och efter
flera anbud stannade en torpare
för lägsta anbud 3 riksd. och 50 öre
pr. månad. Kvinnan fördes till
hospitat och återfick där genast
sitt förstånd, men så fort hon
kommit ut därifrån blev hon
åter vansinnig. Lärskilt mot
julkhögtiden ansattes hon av sjuk-
domen och kallades av denna orsak
"Julia Majja". Hon var vis och
stark, samt arg som en tiger.

och det behöfdes 3 man då man skulle vaktu henne under tiden man sökte bereda hospitalsvård åt henne, och vore dessa vaktare inte påpassliga så kunde det hända att hon klädde upp alla tre och så sprang hon ut i socknen ett toq. Det förekom att man hade henne fängslad med järnkedjon som vore fastspade i golvet i Fryele sockenstuga. En gång hade hon sprungit ifrån sina vaktare och hon till Käsbyholm och stegade upp till herrgårdshyggnaden, klättrade upp i ett träd och höjade sjunga visor som hon diktade så fort hon sjöng vilka handlade om härads-Hövding Ekenman, och allt hans folk

skrivare, kamrer, landsfiskal, notarier
m. fl. (häradshövding Ekemman var dom-
havande i Östbo och Västbo häraders dom-
sagor och hade sitt kontor på Näsbyholm)
unga män voro för tillfället hemma
och damerna blevo skrämde av den
vansinniga och löste dörrarna, men
notarie Ekemanns unga fru var
inte rädd, hon gick ut till trädgården
där den vansinniga satt upprupen
och uppmanade henne att komma
ner så skulle hon få mat, och
"Julia mjöja" som var van att få
mera stryk än mat kikade försi-
ktigt ner genom löverket och
sporde: "Är du vektoras (Viktor Ekemman)
tjarring du"? Fruen log och medgav
att så var fallet, och då kände

den hungriga stackarn ned från
trädet och följde frun in i huset
och fick en riklig måltid som
hon lät sig väl smaka under
det hon gång på gång försäkrade
att "då va e redig tjarring rekta
här" ställt se". Majja Hansdotter
var periodvis vansinnig från 1863
tills 1890 då hon avled.

På protokollfoliantens sista blad
står följande anteckning:

"Majja Hansdotter från Björkelunds
återkommet från Vexjö hospital.

Varet der i jemt åta år. 182 kr. 5 öre
om året (= hospitalsavgiften) gör 1,416 kr.

Död den 18 juli 1890."